

ISPARTA İL MERKEZİNDEKİ GIDA HİZMET SEKTÖRÜNDE ÇALIŞAN ESNAFIN SORUNLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ayşegül BAYKUL*
Murat A.DULUPÇU**

ÖZET

Kentsel ticaretin en önemli aktörleri hiç şüphesiz ki esnaf ve sanatkârlardır. Esnaf ve sanatkâr kesiminin sayısal büyüklüğü dikkate alındığında ülkemiz için hem ekonomik hem de toplumsal açıdan büyük önemdedir. Bu işletmelerin sektörel ve bölgesel özelliklerine uygun yeterli analizler olmadığından, geleceğe yönelik politika ve programların geliştirilmesinde güçlükler yaşanmaktadır. Bu çalışma ile Isparta il merkezinde gıda hizmet sektöründe faaliyet gösteren esnaf ve mikro ölçekli işletmelerin ulusal ve bölgesel bazda yaşadığı sorunlar araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Esnaf ve Sanatkâr, Mikro Ölçekli Girişimler, Yerel Kalkınma, Isparta Ekonomisi

A STUDY ON THE PROBLEMS OF TRADESMEN WORKING IN THE CITY CENTER ISPARTA IN FOOD SERVICE SECTOR

ABSTRACT

Craftsmen and tradesmen are undoubtedly the most important actors in urban trade. Tradesmen and craftsmen sector, are of great importance both for the economical and social aspects for our country especially when their numerical size is considered. As there are not enough appropriate analysis about sectoral and regional characteristics of these businesses, some difficulties are experienced for developing future policies and programs. In this study, the national and regional problems of local tradesmen and micro-sized enterprises working in city center Isparta in food-service sector were investigated.

* Uzman, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, abaykul@sdu.edu.tr

** Doç.Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fak., İktisat ABD., Isparta

Key Words: Tradesmen and Craftsmen, Micro-sized Enterprises, Local Development, Economy of Isparta

Giriş

İnsanlık tarihi birçok aşamadan geçmiştir. Yerleşik tarım toplumu 18. yüzyılda sanayi toplumuna dönüşmeye başlamış, sonucunda ekonomik olarak hızlı gelişmeyi de beraberinde getirmiştir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş süreci ise 1960'lı yıllardan itibaren başlamış, bilişim ve iletişim teknolojileriyle birlikte hızla her alana yayılmıştır. Bu süreçte istihdam içinde tarım ve sanayinin payı giderek azalmış hizmet sektörü yükselmiş ve bilgiyi bulan, kullanan, üretim ve hizmetlere uygulayan nitelikli işgücüne talep artmıştır. Sonuçta küreselleşmenin dünyanın ekonomik dengesini ve ticaret yapısını değiştirdiği gözlenmektedir. Küreselleşme sürecinin de yaşandığı son iki yüzyıllık iktisat tarihinde, Sanayi Devrimi'nden günümüze gelene kadar özellikle 1980'lerden itibaren dünyanın ekonomik düzeninde ve üretim-tüketim ilişkilerinde birçok değişiklik meydana gelmiştir. 20. yüzyılın başlarındaki, üreticilerin ürettikleri tüm ürünleri istediği gibi satabildiği sistem, yerini, tüketicilerin, milyonlarca ürün arasından istediklerini seçtikleri yeni bir yapıya bırakmıştır. Bu bağlamda ülke ekonomilerinde önemli yerlere sahip olan küçük işletmeler, esnaf ve sanatkâr kesimi küreselleşme ve bilgi toplumuna geçiş ile birlikte bazı fırsatlar elde ederken bunlarından yanında tehditlerle de yüz yüze kalmaktadır.

Türkiye'de son yıllara gelinceye kadar küçük işletmelerin, esnaf ve sanatkârların sorunları ile akademik çevrelerin yeterince ilgilendiği söylenemez. Konu ile ilgili üniversitelerimizin, bilimsel araştırma yapan kamu kurumu ve araştırma merkezlerinin bu konuda yaptığı araştırma ve yayınladığı yapıtların sayısı sınırlıdır.¹ Avrupa ülkelerinde de olduğu gibi 1970'li yıllardan sonra önemi anlaşılan esnaf, sanatkâr ve mikro girişimler ülkemiz işletmeleri arasındaki payları da büyüktür. Bu küçük işletmelerin ekonomiye canlılık kazandırma, yeni iş imkânları yaratma, istihdama katkı sağlama, yenilikleri

¹ Yapılan çalışmalardan bazıları: KATIRCIOĞLU, N., "Eski Çağlarda Isparta'da Sanat ve Sanatkarlar", **Ün Isparta Halkevi Dergisi**, s.39, 1937- TESK Yayınları, **TESK'in 40. Yılında Esnaf ve Sanatkâr**, Eser Matbaacılık, Ankara, 1993- YÜCEL, F., Kent Esnaf ve Zanaatkarlarının Ekonomik Sorunları, Tehditler ve Çözüm Önerileri, KENT Araştırmaları Merkezi, İSTANBUL, 2008- CBÜ, Manisa Esnaf ve Sanatkarlar Birliği, **Avrupa Birliği Yolunda Esnaf ve Sanatkarlar Araştırması**, Manisa, - İESOB, **Esnaf ve Sanatkarlar Sorunları, Tespitler, Çalışmalar ve Öneriler**, Haziran 2008

teşvik etme ve bölgesel kalkınmayı hızlandırma fonksiyonları vardır. Türkiye’de bu kesimin önemi ilk kez 4. Beş Yıllık Kalkınma Planında küçük sanayinin temel niteliklerinin tanımlanması çalışmalarına başlanması gerektiğine işaret edilmiş ve 1979 yılı içerisinde küçük işletme kavramı küçük sanayi, esnaf ve sanatkârlar, el sanatları olmak üzere üç alt kesimle sınırlandırılmıştır. Ancak bu programda bile sanayi sektörü bir bütün olarak ele alınmış, bu bütün içerisinde esnaf, sanatkâr ve küçük sanayi işletmelerinin özel sorunlarına gerektiği ölçüde yer verilmemiş, çözümler için izlenecek politikalar belirlenmemiştir.

Ülkemizde birçok meslek dalında faaliyet gösteren bu işletmeler için tek bir model ve eylem planı yapılmaktadır. Küçük işletmelerin sektörel ve bölgesel özelliklerine uygun araştırmalar ve analizler yapılması uygun olacaktır.

Ülke için önemli olan bu kesim için, sadece bölgesel bazda yapılan bu çalışma üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, küreselleşme olgusu ile birlikte bu kesimin konumu tartışılmıştır. İkinci bölümde, esnaf ve sanatkârın yaşadığı sorunlara değinilmiştir. Üçüncü bölümde tartışılan sorunlar ile ilgili il merkezinde değerlendirilmiş ve sonuçlar sunulmuştur.

1. Küreselleşme Olgusu ile Birlikte Esnafın Türkiye Ekonomisinde Yeri

Ülkemizin ticaret yapısı küreselleşme ile birlikte gelişmelerden doğal olarak etkilenmiştir. Özellikle, 1996 ’da AB ile yapılan ve yürürlüğe giren Gümrük Birliği Anlaşması’yla rekabet gücü yüksek tüketim malı girişleri olmuştur. Ortaya çıkan bu gelişmelerden esnaf ve sanatkâr olumsuz etkilenmiştir. Toplumumuzun tüketim davranışlarındaki değişimler, birçok alanda, görülmeye başlamıştır. Emeğin yerini teknolojinin alması ile geleneksel üretim tarzı yok olmaya başlamıştır. AB standartları çerçevesinde üretim yapılamaması, rekabette zayıf kalınmasına yol açmıştır. Geleneksel çalışan günümüz esnaf ve sanatkârı gerekli standart sistemleri bünyelerinde tam anlamıyla hayata geçirmemiş olmaları, başta AB olmak üzere dünya piyasalarıyla rekabet etme şanslarını zora sokmaktadır. Diğer yanda ise dünyada çok büyük pazar payına sahip olmayı başaran Çin malları, ülkemiz ekonomisi ve bilhassa üretim yapan esnaf ve sanatkârımız üzerinde ciddi olumsuz etkiler yaratmıştır. Çin yoğun ve ucuz işgücüne sahip olması sebebiyle bunu üretim maliyetlerine yansıtmakta ve düşük maliyet, bu malları yerli malları karşısında daha cazip hale getirmektedir. Bu konu iki yönlü de düşünülebilir. Bir tarafta düşük maliyetli Çin malları yerli sanatkârımızı etkilerken diğer taraftan da bu malların ticarete yarattığı canlılıktan olumlu etkilenen esnaf olmuştur.²

² YÜCEL, F.,a.g.m , s.7-9

Avrupa ülkelerinde de olduğu gibi 1970'li yıllardan sonra önemi anlaşılan esnaf, sanatkâr ve mikro girişimler ülkemiz işletmeleri arasındaki payları da büyüktür. Bu küçük işletmeler ekonomiye canlılık kazandırmak, yeni iş imkânları ve istihdam yaratmak, yenilikleri teşvik etmek ve bölgesel kalkınmayı hızlandırma fonksiyonları vardır. AB'de KOBİ verilerine göz atıldığında; AB'de işletme sayısı ve istihdam oranının ölçeksel dağılımı, ülkelere göre değişiklikler göstermekle birlikte, çoğunda 1-49 işçi çalıştıran mikro ve küçük ölçekli işletmelerin sayısal oranı %70-%80 aralığında değişirken, ülkemizde bu oran %97,8'dir.³ Toplam istihdam kapasitesinin % 65'ini oluşturdukları, toplam katma değer yüzde % 33'ünü ürettikleri, yalnızca % 25 kapasite kullanımı oranı ile çalışabildikleri ve toplam kredilerin sadece % 4'ünün kullanabildikleri düşünüldüğünde, KOBİ'ler ve esnaf ve sanatkârlar Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahiptir.⁴

Küçük işletmeler, esnaf ve sanatkârlar çok küçük çaplı olduklarından genelde yerel bir bölgede faaliyet göstermektedir. Bu nedenle mikro girişimler yerel kalkınmayı doğrudan olumlu bir şekilde etkilemektedir. Bir bölgede bulunan mikro işletme sayısı, o bölgedeki gelişmişlik düzeyine, ekonomiye katılma yüzdesine de işaret etmektedir. Bir bölgede yerel kalkınmanın başarılması doğrudan işsizlik sorununun çözüme kavuşturulmasına bağlıdır. Tüketicilerle teması daha yakın olan küçük işletmeler, tüketicilerin zevk ve tercihlerindeki değişiklikleri daha çabuk saptayabilirler. Bunlara uyarlamayı sağlayacak teknik değişiklikleri de daha çabuk gerçekleştirebilirler. Büyük işletmelere göre daha esnek hareket edebilirler. Mikro girişimler, işsizlik sorununun çözümü için uygulamaya geçirilmesi gereken öncelikli işletmelerdir. Çünkü mikro işletmeler, işsiz insanların kendi oluşturdukları bir girişim olduğundan öncelikle işsiz insanların iş sorununu çözmektedir. İşsizlik ve yoksulluk sorunlarının çözümünde etkili olan mikro girişimler, fakir insanların gelir elde etmelerine olanak tanımak suretiyle onların refah seviyesini artırarak, zengin fakir refah açığı sorununun çözümüne katkıda bulunmaktadır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde bulunan e-esnaf ve sanatkâr veritabanı kayıtlarına göre Şubat 2008 tarihi itibarıyla 1.863.829 esnaf ve sanatkâr bulunmaktadır. Esnaf ve sanatkârların ekonomi içindeki yerini tam olarak ölçmek mevcut verilerle mümkün değildir. Çünkü mevcut istatistik sisteminde üretim, yatırım, katma değer, ihracat, çalışan sayısı gibi istatistikî veriler esnaf ve sanatkâr ile tacir ve sanayici ayrımında ölçülmemekte, bu istatistikler işletme büyüklüğüne göre yapılmaktadır. Mevzuat gereğince esnaf ve sanatkârlar TESK'e, tacir ve

³ DPT, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2007-2009), s.10, Ocak 2007

⁴ İESOB, a.g.m., s.1-5

sanayiciler ise TOBB'a üye olmak zorundadır. Ancak ilk üyelik aşamasında getirilen kriterler esnek olduğundan, TOBB'a esnaf ve sanatkâr olarak nitelendirilebilecek pek çok işletme kayıtlı durumundadır.⁵

2. Esnaf Sorunları Üzerine Değerlendirmeler

Bu bölümde ülkemiz ekonomisinde önemli bir yere sahip olan esnaf ve sanatkârın yaşadıkları ekonomik sorunların neler olabileceği konusunda bilgiler sunulmuştur. Bu işletmeler içe dönük yönetim yapısı, teknolojik gelişmeleri yeterince izleyememeleri, finansal yapılarının güçlü olmaması, bilgi toplumuna uyumu ve rekabet gücü olmaması, mevzuattan, sosyal güvenlik, vergiler ve sektör itibarıyla yaşanan birçok sorunla karşı karşıyadır.

Esnaf ve Sanatkârın yaşamış olduğu sorunlar üç başlık altında incelenmiştir. Bu tespitler sonrasında son bölümde sorunlar, Isparta il merkezinde gıda ile ilgili hizmet eden esnaf ve sanatkâr ve mikro işletmeler açısından değerlendirilecektir.

2.1. Esnaf Ve Sanatkâra Yönelik Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar

5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununun uygulanmasında birçok sorunla karşılaşmaktadır. Esnaf ve sanatkârlarımızın Anayasa ile sağlanan teminatlarını pekiştirmek ve günümüz koşullarına uygun örgütlenmelerini, gelişmelerini ve temsil edilmelerini temin etmek maksadıyla Kanunun eksik olan ve aksayan yönleri aşağıda belirtilmiştir.

2.1.1. Esnaf ve Sanatkâr Tanımından Kaynaklanan Sorunlar

21 Haziran 2005 tarihinde 25852 sayılı Resmi Gazete yayınlanarak yürürlüğe giren 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nun 3.maddesinde Esnaf ve Sanatkâr tanımı yapılmıştır. Buna Kanuna göre "İster gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dahil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı

⁵ TESK, http://www.tesk.org.tr/yayin/ebulten/genel/mayis_2008.pdf (Erişim Tarihi: 22.11.2008)

esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseleri” ifade eder denilmektedir.⁶

Türkiye’de yıllardan beri çağın gereklerine ve tespit edilen eksikliklere göre esnaf ve sanatkâr tanımını değiştirilerek uygulamaya konulmuştur. Şu an yürürlükte olan 5362 sayılı Kanun ile yapılan tanımda bazı AB ülkelerindeki tanımlara ve özellikle ülkemizin mevcut sosyo-ekonomik yapısına uyumlu değildir. Zanaatkârlık gelir ölçütüyle sınırlanmamalı, geliri ne olursa olsun zanaatkâr meslek kollarında sayılanlar zanaatkâr kabul edilmelidir. Zanaatkârdan farklı değerlendirilmesi gereken esnafın tanımı, ekonomik faaliyetlerini sermayesi ile birlikte fikri ve bedeni çalışmasına dayandıran ve bu faaliyeti dolayısıyla elde ettiği kazancı bilânço esasına göre defter tutmayı gerektirmeyecek ölçüde sınırlı olan ticaret ve meslek sahipleridir olarak düzeltilmelidir.⁷

2.1.2.Odaya Üyelikte Vergi Kaydı veya Vergiden Muaf Olmak Şartı Aranması

5362 sayılı kanun ile yapılan esnaf ve sanatkâr tanımında, Kanunun “Üyelik Şartları” başlıklı 7’nci maddesinin (c) bendinde esnaf ve sanatkâr odalarına üyelik için vergi mükellefi olma şartı da getirilmiştir. Buna göre; esnaf ve sanatkârlar, faaliyete başlamadan önce vergi dairelerine kayıt yaptırmakta veya ilgili vergi dairelerinden gelir vergisinden muaf olduklarını gösteren bir yazı alarak esnaf ve sanatkârlar siciline ve ardından da esnaf odalarına kayıt yaptırmaktadırlar.⁸ Ancak, uygulamada özellikle sabit bir işyeri bulunmayan esnaf ve sanatkârların vergi dairesine kayıt yaptırdıktan sonra esnaf siciline ve esnaf odasına kayıt yaptırmaksızın faaliyetlerine devam ettikleri görülmektedir. Sonuçta özellikle gezici çalışanlar ile vergiden muaf esnaf ve sanatkârların önemli bir kısmı sicil yönüyle kayıt dışı faaliyette bulunmaktadır.

2.1.3. Ustalık Belgesi

5362 sayılı Kanununun 68’inci maddesinde esnaf ve sanatkârlardan sicile kayıt sırasında ustalık belgesi isteneceğine ilişkin bir düzenleme ile ilk üyelik aşamasında uygulanan 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu gereğince, 131 meslek dalında açılacak olan işletmelerden ustalık belgesi sahibi olma

⁶ Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1502.html> (Erişim Tarihi:22.11.2008)

⁷ TESK Yayınları, a.g.e, s.95–96

⁸ TESK Yayınları, a.g.e, s.95–96

zorunluluğu aranmasından dolayı TOBB'a esnaf ve sanatkâr olarak nitelendirilebilecek pek çok işletme kayıt olmaktadır.⁹

2.1.4. Tek Kişilik Anonim Şirket

Türk Ticaret Kanunu Tasarısının, anonim şirketlerle ilgili 338'inci maddesinde "asgari sayı" başlığı altında; anonim şirket kurulabilmesi için pay sahibi olan bir kurucunun mevcudiyeti yeterli bulunmuş, böylece yürürlükte bulunan Türk Ticaret Kanununda yer alan asgari 5 kurucu ortak koşulu kaldırılmıştır. Bilindiği üzere anonim şirketler, gelişmiş ülke ticaret hukuklarında en yüksek sermayeye sahip, mali yönden güçlü saygın ticari kuruluşlar olarak düzenlenmiştir. Anonim şirket, başlığında yer alan "anonim" sözcüğü gereği birden fazla şahsın birlikteliğini gerektiren bir ticari organizasyondur. Bu nedenle anonim şirket kuruluşunu, gerek sayısal gerekse sermaye sınırlamalarıyla zorlaştırmak gerekirken, aksi bir yaklaşımla tek kişiyle anonim şirket kurulması olanağının getirilmesi, Şirketler Hukukunun temel felsefesine aykırıdır. Hükmün aynen muhafazası halinde, ticari hayatta çokça karşılaşılan tek kişilik ticari organizasyonlar, yani tacir ve/veya esnaf konumunda kimse kalmayacak, herkes tek kişilik anonim şirket kurma yoluna gidecektir. Avrupa Birliği mühtesebatının da zorunlu görmediği "tek kişilik anonim şirket" modelinden vazgeçilmesi ve bu şirket türünün kurulabilmesinin sermaye payı ve kurucu ortaklar yönünden yeni sınırlamalar getirilerek zorlaştırılması uygun olacaktır.¹⁰

2.2. Esnafın Yaşadığı Ulusal Sorunlar

Bu bölümde incelenen sorunlar ülke genelinde yapılan çalışmalar sonucu tespit edilen sorunlardan oluşmaktadır.

2.2.1. Finansman

Esnaf ve sanatkârların varlıklarını sürdürebilmeleri ve büyüebilmeleri için en önemli unsurların başında, finansman konusu gelmektedir. Bu kesimin, varlıklarını sürdürebilmeleri için kaynağa, büyüebilmeleri için de pazar paylarını artırmaya gereksinimleri vardır. Bu noktada, iki çıkış noktası söz konusudur. Birisi iç kaynaklar, diğeri ise dış kaynaklardır.¹¹ Bu anlamda dış

⁹ <http://www.esesob.org.tr/dergi/dergi11.pdf> (12.03.2009)

¹⁰ TESK Yayınları, a.g.e, s.98

¹¹ Ertan Oktay, Alptekin Güney, "Türkiye'de KOBİ'lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri", Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C "21. Yüzyılda KOBİ'ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri" Sempozyumu, 03-04 Ocak, 2002

kaynaktan kasıt borçlanmadır. Borçlanma, bankalar ve finans kuruluşları kanallarıyla kredi sağlama anlamındadır. Esnaf ve sanatkâr kesimi, tanımlamadan ve yapısından kaynaklanan bir takım özellikler ve ekonomik gelişmelerden dolayı kredi temininde ve kullanımında sorunlar yaşamaktadır. Sonuçta, ihtiyaç duyulan kredinin alınmaması esnaf ve sanatkârın emek yoğun üretim yapmasına yol açmaktadır. Emek yoğun üretimin, ürün kalitesi ve maliyet açısından olumsuz etkileri olmaktadır. Böylece esnaf ve sanatkârın rekabet güçlerini zayıflatmaktadır.¹²

Esnaf ve sanatkârların, işletmelerinin finansal yönetimi konusunda bilgi ve deneyimleri yetersizdir. Bu konuda yardım alınması, esnaf ve sanatkâr açısından önemli bir maliyet unsuru olarak görülmektedir. Kredi kullanımına talebin az olmasının nedenleri arasında; geri ödeme güçlüğü çekme endişesi, geleceğe yönelik planlama yapılmaması, ekonomik istikrara karşı yeterince güven duyulmaması, kredi faizlerinin yüksek olması, teminat gösterme sıkıntısı, vadelerin kısa süreli tutulması ve bürokratik engeller sayılabilir. Esnaf ve sanatkâr kesiminde kayıt dışı olarak çalışan bir grubun bulunması ve denetimlerin yetersiz olması sonucu kredi veren kuruluşlar açısından riskli duruma getirmektedir. Esnaf ve sanatkâr işletmeleri çok büyük oranda öz sermaye ve banka kredisi ile faaliyetlerini finanse etmekte, alternatif ya da yeni finansal araçlarını bilmediği ve yaygın olmadığı için kullanmamaktadır. 1990'lı yılların başından bu yana yaşanan ekonomik krizlerden en fazla esnaf ve sanatkâr kesimi etkilenmiştir. Özellikle büyük mağazaların ve zincir marketlerin yarattığı haksız rekabetin de etkisiyle, esnaf ve sanatkârın ticari hacmi giderek düşmektedir. Dolayısıyla, esnaf ve sanatkârlar kendilerini ekonomik açıdan güven içinde hissetmemektedir. Bu güvensizlik duygusu kendini geliştirme ve işi büyütürken geleceğe yönelik planlamalar yapılması konusunda önünde engel oluşturmaktadır.¹³

2.2.2. Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik kuruluşlarının içinde en son kurulan ve kurucuları esnaf ve sanatkârlar olan, Esnaf ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu, kısa adı ile Bağ-Kur 2.9.1971 tarihinde kabul edilen 1479 sayılı Kanun

¹² Fatih YÜCEL, a.g.m, s.12

¹³ TESK Yayınları, a.g.e, s.61

ile kurulmuştur. Böylece yasal ve zorunlu sosyal güvenliğe en son kavuşanlar esnaf ve sanatkârlar olmuştur.¹⁴

Esnaf ve sanatkâr işletmeleri mevcut politikalardan kaynaklanan bürokratik işlemlerden dolayı zorluklar yaşamaktadır. Kendi sosyal güvenlik primini, hem de çalıştırdığı kişilerin sosyal güvenlik primini ödeyen esnaf ve sanatkârların yükleri mevcut yapılarına göre ağırdır. Bu sebeple kayıtdışılık artmaktadır. 2008 Temmuz Hane halkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre toplam istihdam edilenlerin % 46,7'si herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı değildir.¹⁵

2.2.3. Vergiler

Türkiye’de esnaf ve sanatkâr için 1990’ lı yıllara kadar kalıcı bir sistem oturtulamamıştır. Günümüzde ise ne vergi mevzuatında ne de Gelir Vergisi Kanununda esnaf ve sanatkârlar ile tacirler için herhangi bir ayırım ve tanımlama yapılmamıştır. Gelir Vergisi Kanununda sadece gelir unsurları itibariyle bir sınıflama yapılarak esnaf ve sanatkârlar ile tacirlerin tamamı, bu gelir unsurları içinde ticari kazanç elde edenler olarak belirtilmektedir.

Esnaf ve sanatkârlara ilişkin vergileme rejiminin yeniden düzenlenerek, küçük esnaf ve sanat erbabının az miktarda bir harç alınmak suretiyle gelir vergisinden muaf tutulması, diğer esnaf ve sanatkârların vergilendirilmesinde ise daha kolay uygulanabilir bir sistem oluşturulması da Gelir Vergisi Kanununda yer alacak düzenlemeler arasında olacağı Maliye Bakanlığı 2009 yılı gider ve gelir bütçesi görüşmelerinde dile getirilmiştir.¹⁶

Türkiye’de vergi sistemi oldukça karışıktır. Türkiye’de esnafın ödemek zorunda olduğu gelir vergisinden ayrıca birçok vergi bulunmaktadır. Esnaf, sanatkâr ve küçük işletme sahipleri tarafından değişikliklerin takibi mümkün olmamaktadır. Vergi kanunlarında sık yapılan bu değişikliklerle, bir yandan mevzuat karmaşık hale getirilerek esnaf ve sanatkârın vergi planlaması yapması imkânsız hale getirilmektedir. Vergisel denetimlerin yetersiz olması vergi kaçırıcı ve kaçırılmayan mükellefler arasında eşitsizlikler oluşturarak, vergisini zamanında ödeyen mükelleflerin cezalandırılmalarına neden olmakta,

¹⁴ Levent AKIN, “Bağ-Kur Sigortalılığında Esnaf Ve Sanatkar Odalarına Tescilin Etkisi ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Tasarısında Durum”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.54, S.2,s.1., 2004

¹⁵ TESK Yayınları, a.g.e, s.82–88

¹⁶ http://www.maliye.gov.tr/basin_aciklama/2009%20plan%20butce-maliye%20butcesi-matbaa.pdf (Erişim Tarihi:12.01.2009)

denetlenmeyen ve vergi kaçıran mükellefleri ise avantajlı bir duruma sokmaktadır.

Vergilerle ilgili diğer bir konuda teşviklerdir. Ülkemizde teşvik mevzuatı esnaf, sanatkâr ve küçük işletmeler aleyhine, büyük işletmelerin ise lehine bulunmaktadır. Küçük işletmelere devlet desteği yok denecek kadar azdır.¹⁷

2.2.4. Mesleki Eğitim

Esnaf ve sanatkârın sorunlarından birisi de, kalifiye eleman yetersizliği sorunudur. Ayrıca, geç yaşta meslek edinmeye çalışan gençler, teorik ve pratik mesleki becerilerini tam olarak geliştiremeden, o alanda, kendi işlerini kurmaya çalışmakta, bu da bazı etik sorunları da beraberinde getirmektedir. Görülen o ki, çıraklıktan ustalığa geçiş süreci günümüzde hem ahlaki hem de mesleki olgunluğun tam olarak yerleşmemesine, bu nedenle de mesleğin icrası ve yeni nesillere aktarılması konularında ciddi sıkıntılara yol açmaktadır.¹⁸

2.3. Esnafın Yaşadığı Sektörel Sorunlar: Yiyecek İmalat ve Satışı Meslek Dalları

Türkiye Lokantacılar, Kebapçılar, Köfteciler, Pastacılar ve Tatlıcılar Federasyonuna, gıda ve hizmet sektöründe kurulmuş 104 meslek odası ile bu odalara üye yaklaşık 60.000 esnaf ve sanatkâr kayıtlıdır. Bu alanda çalışan esnaf ve sanatkârlar ve yanlarında çalışanlarda nitelik ve nicelik bakımından eskiye oranla gözle görülür şekilde artış kaydedildiği görülmektedir. Ancak, özellikle devlet desteği ile verilen mesleki eğitimin sınırlı olması sonucu, sektörde nitelikli eleman sıkıntısı bulunmaktadır. Aşçılık ve pastacılık meslek dalları ile ilgili yüksek okullar, fakülteler sınırlı sayıdadır.¹⁹

Ülkemizde ard arda yaşanan krizler, marka firmalarla rekabet vb. nedenlerin sonucu kaliteli ürün ve hizmet sunabilmek için gerekli olan girdilerin maliyetlerinde hızlı artışlar yaşanması ve piyasada yaşanan likidite sıkıntısı esnaf ve sanatkârları olumsuz etkilemektedir. Krizin toplum üzerindeki etkilerini incelemeye yönelik olarak yapılan bir çalışmada, krizden sabit gelirli kesimin, esnaf-tüccar gibi değişken gelir düzeyindeki insanlara göre daha az etkilendiği gözlemlenmiştir. Aynı çalışmada, araştırma kapsamındaki serbest meslek

¹⁷ İESOB, a.g.m, s.17

¹⁸ Fatih YÜCEL, a.g.m, s.17

¹⁹ TESK Yayınları, a.g.e, s.106-107

mensuplarının işlerini kaybetme oranının, %34.6 gibi çok yüksek seviyelerde gerçekleştiği tespit edilmiştir.²⁰

Aynı alanlarda faaliyet gösteren işyerleri için uzaklık kriterleri hakkında herhangi bir düzenleme yoktur. Aynı sokakta çok sayıda lokanta ve pastane açılabilir. Bu konuda yerel yönetimler ile meslek kuruluşlarının işbirliği görülmemektedir. Meslek kuruluşları ve yerel yönetimlerin denetim eksikliği sonucu kayıt dışı seyyar, ruhsatsız, insan sağlığını tehdit eden ve ustalık belgesi olmayan işyerlerinin olduğu görülmektedir. Yasal gerekliliklerini yerine getiren esnafı haksız rekabetle karşı karşıya bırakarak mağdur etmektedir.²¹

Gıda mevzuatında, mikro işletme statüsündeki gıda işyerlerinin altından kalkamayacakları, uygulanması mümkün ve çok kolay olmayan düzenlemeler bulunmaktadır. Bu konudaki yaklaşım adil ve rasyonel değildir.²² Aynı şekilde; Veteriner Hizmetleri, Gıda ve Yem Kanunu taslağında da bütün işletmelerin ölçekleri dikkate alınmadan aynı kategoride değerlendirildiği, aynı yükümlülüklerin ve cezai hükümlerin öngörüldüğü görülmektedir. Bu konuda da işletme ölçeklerine göre düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca kanun taslağında cezalar çok yüksek belirlenmiştir.²³

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Çalışmanın Amaç, Kapsam Ve Kısıtları

Yapılan çalışmanın amacı Isparta il merkezinde faaliyet gösteren gıda hizmet sektöründeki esnaf, sanatkâr ve mikro ölçekli olarak nitelendirilen işletmelerin yaşamış olduğu ulusal sorunları, bölgesel sorunları tespit etmektir. Isparta il merkezinde aşağıdaki işletmeler incelenmiştir. Isparta il merkezinde Esnaf ve Sanatkârlar Odasına kayıtlı gıda maddeleri ile ilgili hizmetler alt başlığı altında bulunan

- Hamburger, Pizza, Tost, Kumpir v.b. İşletmeciliği,
- Lokantacılık (Kebap, Köfte, Döner ve her türlü yemek),

Haberleşme, Dinlenme, Barınma, Eğlence Hizmetleri alt başlığı altında bulunan

- Kafe, Kafeterya, Kahvaltı Salonu İşletmeciliği ile

²⁰ Kamil KAYA, "Ekonomik Krizin Yaşama Tarzı Üzerindeki Etkileri (Isparta Örneği)", **Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi**, 7-2,2002, s. 207-226

²¹ TESK Yayınları, a.g.e, s.106-107

²² <http://yalovagazetesi.com/Haberler/HaberDetay.aspx?HaberID=3290> (12.03.2009)

²³ TESK Yayınları, a.g.e, s.106-107

Isparta Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı I-Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri kısmında,

- 56-Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri bölümü
- 56.10- Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri sınıfı

altında bulunan işletmeler incelenmiştir. Çalışmada toplam 50 işyeri ile görüşülmüştür.

3.2.Çalışmanın Yöntemi

Konuya ilişkin en uygun veri toplama yöntemi olarak anket seçilmiştir. Anket, işyeri ve sahibi ile ilgili genel bilgiler, işletmenin yaşadığı ulusal ve bölgesel sorunlar ile sorunlara genel bakış açısına ilişkin sorulardan oluşan üç bölümü kapsamaktadır. Ulusal sorunlar kendi arasında finansman, vergiler ve eğitimden kaynaklanan sorunlar olarak üç alt bölümden oluşmaktadır. Bölgesel sorunlar il içinde yaşanan nitelikli eleman bulma ve gıda sektöründe denetim sorunlarından oluşmaktadır. Anket SPSS programında değerlendirilmiştir. Uygulanan anketler daha önce TESK, İESOB ve BESOB tarafından yapılan anketlerden de faydalanılarak hazırlanmıştır. Esnaf ve Sanatkâr Odasına kayıtlı Hamburger, Pizza, Tost, Kumpir v.b. işletmeciliği alt başlığı altında il merkezinde 21 işletme, Lokantacılık (Kebap, Köfte, Döner ve her türlü yemek) alt başlığı altında il merkezinde 67 ve Kafe, Kafeterya, Kahvaltı Salonu işletmeciliği alt başlığı altında 5 işletme bulunmaktadır. Ticaret ve Sanayi Odasından alınan NACE koduna göre alınan bilgiler doğrultusunda il merkezinde yaklaşık 150 işletme bulunmaktadır.

Bu anket il genelinde Esnaf ve sanatkâr odasına kayıtlı 38 kişiye ve Isparta Ticaret Odasına kayıtlı 12 mikro işletmeye uygulanmıştır. Esnaf ve Sanatkâr Odası ve Ticaret ve Sanayi odasından alınan bilgiler doğrultusunda işletmeler tesadüfi olarak seçilmiştir.

3.3. Isparta Ekonomisinin Genel Görünümü

Araştırma alanı, ülkemizin Akdeniz Bölgesi'nin Antalya Bölümü'nün kuzeyinde Göller Yöresi'nde yer almaktadır. Isparta ili, kuzey ve batıdan Afyon ili, kuzeydoğu, doğu ve güneydoğudan Konya ili, güneyden Antalya ili, batı ve güney batıdan ise Burdur ili ile çevrilidir. Isparta ili coğrafi konumu ile şekillenen bir yapıya sahiptir.

Genel görünüm itibariyle Isparta sahip olduğu GSYİH ile 2000 yılı verilerine göre 81 il içinde 41. sırada, kişi başı GSYİH' sına göre 42.sırada yer

almaktadır.²⁴ 2004 yılı verilerine göre Isparta'nın milli gelirdeki payı %0,5'tir. Bu yönüyle ortalama bir gelişmişlik seviyesine sahip olduğu ifade edilebilir. GSYİH'nın sektörler itibariyle büyüme hızlarına bakıldığında Isparta'da tarım, sanayi ve hizmet sektörleri büyüme hızlarının birbirine oldukça yakın seyrettiği ancak hizmetlerin diğer iki sektörden küçük bir farkla da olsa daha hızlı büyüdüğü görülmektedir. 1992'de kurulan ve zamanla gelişen üniversite ile birlikte ildeki eğitim ve sağlık hizmetlerinin artması, ayrıca nüfus artışına bağlı olarak bankacılık, sigortacılık gibi hizmetlerin de yaygınlaşması bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olmuştur denilebilir.²⁵

Isparta ili coğrafi konumu sebebiyle tarım sektörü ağırlıklı yapıdadır. Ancak Isparta ekonomisi son 10 yılda tarım sektörü ağırlıklı bir ekonomik yapıdan hizmet sektörünün ön planda olduğu bir ekonomiye dönüşmüş, sanayi sektörünün il genelindeki payı da bu çerçevede gelişimini korumuştur. Isparta'da 1987'de tarımın GSYİH içindeki payı %29,9 iken 2001'e gelindiğinde bu oran %25,4'e düşmüştür.²⁶ 1987-2000 yılları arasında yıllık ortalama olarak tarım sektörü %2,5 büyümüştür.²⁷ İldeki sanayi kesiminin yeterince gelişmiş olduğunu söylemek mümkün değildir. İlin daha çok bir öğrenci-memur-asker kenti görünümünde olduğu ifade edilebilir.

İstatistikler incelendiğinde Isparta ilinde sanayileşmenin esas olarak gelişmeye başlaması 1980'li yıllardan sonra olmuştur. 1980 yılında uygulanmaya başlayan 24 Ocak kararları çerçevesinde sanayileşmeyi ve sanayi ürünlerinin dış satımını teşvik eden program ile sanayi kesimine önemli oranda kaynak sağlanmıştır.²⁸ Böylece Isparta ilinde bu dönemden sonra sanayileşme hız kazanmıştır. 1990'lara doğru ise asıl gelişmenin imalat sanayinde olması planlanmış ve bu dönemde özellikle dokuma ile konfeksiyon sanayinde ihracatı artırmaya yönelik sanayi yatırımları teşvik edilmiştir.²⁹

Isparta ilinde tarım sektörü çalışanlarının ağırlıkta olduğu açıkça görülmektedir. Isparta tarım sektörü çalışanların toplam istihdama oranında Türkiye 53.'sü ve sanayi sektörü çalışanların toplam istihdama oranında Türkiye

²⁴ Cemalettin KAYMAK ve diğ., **İller ve Bölgeler İtibariyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıladaki Gelişmeler(1987-2000)**, DPT Yayınları, Ankara, s.17., 2003

²⁵ Murat A.DULUPÇU ve diğ., **Stratejik Ön Çevre Raporu**, "Bölgesel ve Sektörel Teşvik Kapsamında Isparta İli Üzerine Bir Değerlendirme", ITSO, Ekim 2007, s.21

²⁶ Murat A. DULUPÇU ve diğ., **a.g.m**, s.5

²⁷ KOSGEB, "**Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu-TR61 Antalya Alt Bölgesi(Antalya, Isparta, Burdur)**", Ankara, 2006,s.17

²⁸ DPT,4. BYKP, Ankara, 1979, s.205 alıntılan Kadir TEMURÇİN, "**Isparta İli Ekonomik Coğrafyası**", Ankara Üni. Sos.Bil.Ens. Coğrafya (Beşeri Ve İktisadi Coğrafya) Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004, s.236

²⁹ DPT, 5. BYKP, Ankara,1985, s.41 alıntılan TEMURÇİN, K., a.g.e, s.236

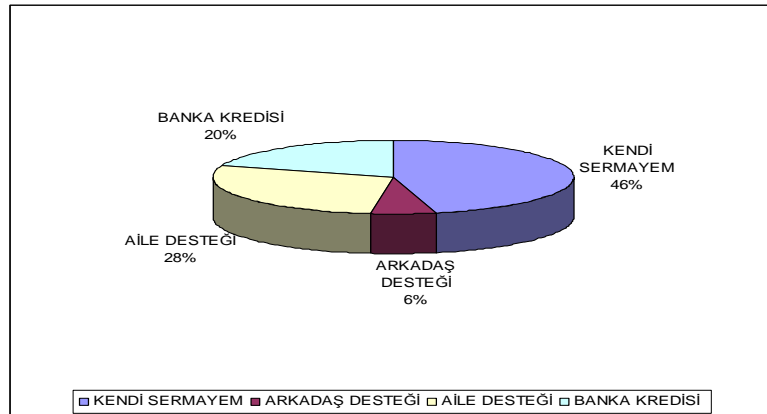
32'si, ticaret sektörü çalışanların toplam istihdama oranında Türkiye 45.'si durumundadır. Ücretli çalışanların toplam istihdama oranında Türkiye ortalaması altında değerlere sahiptir.

3.4.Genel Bilgiler: İşletmelerin Özellikleri

Araştırma kapsamında il merkezinde yapılan anket sonuçlarına göre, işletme sahiplerinin %98'i erkek girişimci, %2'si kadın girişimcilerden oluşmaktadır. Anket uygulanan girişimcilerin yaş aralığı %8'i 24 ve aşağı yaşta, %36'sı 25-34 yaşları arasında, %34'ü 35-44 yaşları arasında, %20'si 45-54 yaşları arasında, %2'side 55-64 yaşları arasındadır. 65 yaş yukarısı yaşlarda işyeri sahibi bulunmamaktadır. İşyeri sahiplerinin eğitim seviyesine göre dağılımına bakıldığında ağırlık olarak lise mezunlarının öne çıktığı görülmektedir. Araştırma kısıtımız olan gıda hizmet sektöründe faaliyet gösteren firmaların kayıtlı olduğu kuruluş ağırlıklı olarak Esnaf ve Sanatkarlar Odasına kayıtlıdır.

Anket uygulanan işletmelerin çalıştırdığı personelin eğitim durumuna ait sonuçlara göre, işletmelerde çalışan personelin ağırlıklı olarak lise mezunu olduğu görülmektedir. Anket uygulanan işletmelerde kayıtlı olarak 134 kişi istihdam edilmektedir. İşletmelerin faaliyette buldukları süre ağırlıklı olarak 4-10 yıldır. Bu sürele bakıldığında işyerlerinin çoğunun yeni hizmete girdiği söylenebilir. Isparta il merkezinde faaliyet gösteren işyeri sahiplerinin %80'i Isparta doğumludur. İşyerlerinin çoğunun kira olduğu söylenebilir. Kira gideri ek bir maliyet unsuru olarak kişilere yansımaktadır. Araştırma kapsamında ilde görüşülen esnaf ve sanatların kuruluş sermayesine göre % dağılımı aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 1.İşletmenin kuruluş sermayesine Göre dağılımı

Görüşme yapılan kişilerden %46'sının işyerini kendi sermayesi ile kurduğu görülmektedir. Buda il içinde araştırma kapsamındaki kişilerin yaklaşık yarısı iş kurarken sermaye sıkıntısı çekmediği yönünde yorumlanabilir. Araştırma kapsamında ilde görüşülen girişimcilerin bu mesleği seçme nedenleri aynı yüzde ile üniversite potansiyeli yani bölgenin özelliklerinden kaynaklanan iş imkânı ve aile mesleği yani sosyolojik faktörlerdir.

3.5. Esnaf ve Sanatkârların Yaşadığı Ulusal Sorunların Değerlendirilmesi

Kişilere krediler ile ilgili önceden tespit edilen sorunlarla ilgili sorular yöneltilmiştir. İşyeri ve sahibi ile ilgili genel bilgiler bölümünde işyeri kuruluş sermayesine göre değerlendirildiğinde banka kredilerinin oranının düşük olması esnaf ve sanatkâr işletmelerinin finansman araçlarından yeterli ölçüde yararlanmadıkları yönünde de yorumlanabilir. Isparta il merkezinde esnaf, sanatkâr ve mikro işletmeler açısından kredi kullanım oranının düşük olmasının nedenlerinden en önemli sebep 2,67 ortalama ile “Kredi alırken sorun yaşanmasıdır”. Bunu daha sonra 2,36 ortalama ile krediler konusunda bir uzman görüşüne ihtiyaç duyulması takip etmektedir. Ortalamanın bu kadar düşük olması bir hizmetin bir maliyet unsuru olarak görülmesidir diyebiliriz. Isparta il merkezinde ankete konu olan kesim uzman görüşüne sıcak bakmamaktadır. İkinci neden 2,26 ortalama ile kredi geri ödenmesinde yaşanmaktadır. Isparta’da kredi kullanım oranının bu kesimce düşük olmasının üçüncü nedeni 2,22 ortalama ile kredi için gösterilecek teminat sıkıntısıdır. Kredi kullanımını etkileyen diğer bir neden de ekonomik istikrara duyulan güvendir. Bu değerlerin genel olarak düşük çıkması kişilerin krediler konusunda bilgi sahibi olmamasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Esnaf sanatkâr ve küçük işletmelerin yaşadığı diğer bir sorunda vergilerdir. Türkiye’de vergi sistemi oldukça karışıktır. Türkiye’de esnafın ödemek zorunda olduğu gelir vergisinden ayrıca birçok vergi bulunmaktadır. Sermayesi kısıtlı olan araştırma kapsamındaki bu kesimin vergilerle ilgili en önemli sorunu 3,92 ortalama ile vergi oranlarının yüksekliğidir. Önem sırasına göre ikinci sorunu 3,22 ortalama ile vergi sistemindeki değişiklikler, belirsizlikler ve yoruma açık konular sebebiyle yaşanan tereddütler takip etmektedir. İl merkezinde yapılan sorun tespitinde üçüncü sorun 2,94 ortalama ile vergi konusundaki denetimler ortaya çıkmaktadır. Sırasıyla dördüncü sorun 2,28 ortalama ile vergi ödemek için kaynak bulma sıkıntısıdır. Ayrıca bu kesim vergi sisteminin adaletsiz olduğunu düşünmektedir.

Ülkemizde mesleki eğitim istihdam ilişkisinin yeterli düzeyde kurulduğu söylenemez. Esnaf-sanatkârların rekabet edebilirliklerini arttırmaya

yönelik ve iş ve mesleklerini geliştirmelerini sağlayacak eğitim ve danışmanlık hizmetleri son derece sınırlı düzeydedir. Mesleki ve teknik eğitim sisteminin faydalı olması için istihdam sistemi ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle hizmet sektöründe nitelikli eleman ihtiyacı hızla artmaktadır. Bu bağlamda il içinde araştırma kapsamındaki kişilere gıda hizmet sektöründe nitelikli eleman bulup bulmadıkları sorulmuş ve 2.84 ortalama ile orta düzeye yakın bir sonuç elde edilmiştir. Ankete katılan kesimin sadece %6'sı nitelikli eleman bulabildiğini belirtmiştir. Devlet desteği ile verilen eğitimin (Çıraklık, M.Lisesi, Y.Okul vs.) yeterli olup olmadığı sorusuna cevap aranmış ve 2,53 ortalama ile orta düzeyin altında değerlendirilmiştir.

3.6. İşletmenin Yaşadığı Bölgesel Sorunlar

Esnaf ve sanatkârın bölgesel olarak yaşadığı sorunlar genel olarak istihdam sorunları, gıda sektörü denetimleri ve ihtiyaç fazlası işyerlerine sınır ve uzaklık getirilmesi ile ilgilidir. Nitelikli eleman ihtiyacı il içinde orta seviyede önemlidir. Bu bağlamda anket uygulanan kesime meslek belgesi sahibi olanları tercih edip etmedikleri sorulmuş ve 4,24 ortalama ile çok tercih ettikleri sonucu çıkmıştır. Bu iki sonuca göre ilde meslek belgesine sahip kişilerin az olduğunu söyleyebiliriz. Bu da ilde bu sektörde çalışacak kişilerin mesleki eğitim almayı tercih etmediklerine yorumlanabilir. Çalıştığı iş kolundaki tecrübenin önemli olup olmadığı değerlendirilmesi istenmiş ve 4,28 ortalama ile tecrübenin önemli olduğu sonucu çıkmıştır. Buradan il içinde tecrübeli eleman sayısının sınırlı olduğunu söyleyebiliriz. İl merkezinde yerleşim alanının kısıtlı olduğundan aynı bölgede çok sayıda aynı sektörde çalışan işyeri bulunmaktadır. Bu konudaki görüşler 3.18 ortalama ile orta seviyededir. Ancak aynı sokakta çok sayıda lokanta ve kafe türü yerler olması esnaf ve sanatkarların optimum kapasite ile kaliteli hizmet vermelerini sağlaması için bir dezavantajdır. Ancak il içinde uzaklık ve sınır kriteri getirilmesinin uygun olacağını düşünen kısım %44'dür. Ankete katılan kişilere ilimizde gıda denetimlerinin yeterli olup olmadığı sorulmuş, 2,67 ortalama ile orta seviyenin altında cevap alınmıştır. Yeterli diyenlerin oranı %8'dir. Bu sonuçlardan il içinde denetimlerin yeterli olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

3.7. Destekleyici Kuruluşlar Hakkında Genel Değerlendirme

Uygulanan anketlerin son bölümünde işletmelerin bağlı buldukları meslek odaları, merkezi ve yerel yönetimler, üniversite ve yerel basının bu sorunlara yaklaşımlarını değerlendirmeleri istenmiştir. Üniversite ile bu işletmelerin etkileşim içinde olması, üniversitedeki öğrencilerin, akademisyenlerin uygulamaya yönelik araştırmalar yapmalarına ve sorunların

çözümünde somut veriler ortaya konulmasına faydalı olacaktır. Firmaların kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iletişim içinde olmaları hem işletmelere hem de genel olarak sektöre yarar sağlayacaktır. Genel olarak değerlendirildiğinde meslek odaları, üniversite ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili sorularda çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde orta seviyede çıkmıştır.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırma kapsamındaki kişiler finansman ile ilgili sorunlar yaşamaktadır. Kişilerin bu sorunlara bakış açısı orta düzeydedir. İlde bu sektörde kredi kullanım oranı düşüktür. Esnaf ve Sanatkâra KOSGEB tarafından verilen Cansuyu Kredi faiz desteği programı bugüne kadar sadece imalat sanayinde faaliyet gösteren esnafa verilmiştir. Ancak KOSGEB tarafından bu kredinin hizmet sektörüne de verilmesi yönündeki çalışmaları 05.05.2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren yasayla, KOSGEB'in kuruluş ve görevleri hakkındaki 3624 sayılı kanunda değişiklik yapılarak faaliyet alanı genişletilmiştir. Sadece sanayi sektörü değil hizmet sektörü de faaliyet alanına girmiştir. Bu kredi ile kredi konusunda sorunları bulunan esnaf ve sanatkâr için önemli bir gelişmedir. Bu konunun ilde bulunan esnaf ve sanatkâra duyurulması ve bilgilendirilmesi konusunda meslek odalarına önemli görevler düşmektedir. Araştırma kapsamında değerlendirilen sorunlardan biride vergi konusunda yaşanan sorunlardır. Bu bağlamda kişiler vergi oranlarını yüksek bulmaktadır. Vergi sisteminin adaleti, denetimler ve vergi sistemindeki değişiklikler gibi sorunları değerlendirmeleri orta düzeydedir. Vergi oranlarının yüksekliği sınırlı sermayesi olan bu kesim için önemli bir problemdir. Vergi konusunda sorunların olması ve uygulamalarında adalet olmadığının düşünülmesi uzun vadede vergi gelirlerini azaltıcı etkiler yapabilmektedir. Bu konuda bu kesime vergi teşviklerinin verilmesi istihdam yaratma açısından ve kayıt dışılığı önleme açısından yararlı olacaktır.

Araştırma bulgularına göre araştırma kapsamındaki işletmeler ilde gıda hizmet sektöründe nitelikli eleman ihtiyaçlarını karşılama düzeyi orta seviyededir. Devlet desteği ile verilen eğitim bu kesim tarafından yeterli görülmemektedir. Mesleki eğitimde temel amaç yerel istihdam talebine yanıt verecek işgücünü yetiştirme olmadığından, ilimizde Devlet desteği ile verilen eğitimi yeterli bulmamaları sonucu doğurmaktadır denebilir. İşsizlik oranının yüksek olduğu ülkemizde ara eleman ihtiyacını karşılayacak eğitim kurumlarının artması ve kişilerin bu yönlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca hijyen açısından uygun işletmeler haksız rekabet yaratmaktadır. İl içinde gıda denetimleri bu kişiler tarafından yeterli görülmemektedir. Denetimlerin

arttırılması haksız rekabetin önlenmesinde ve insan sağlığı açısından önemlidir. Esnafın önemli problemlerinden bir tanesi de destekleyici kuruluşlar ile arasındaki koordinasyon eksikliğidir. Destek verecek kuruluşlar yeterli talep görememekten yakınırken, esnaf ve küçük işletmelerde kendilerine ihtiyaç duyulan desteğin verilmediğinden yakınmaktadır. Bu konuda il içindeki kuruluşlara önemli görevler düşmektedir. Öncelikle yerel araştırmalar ile ilin, sektörün, bölgenin hizmet sektörleri açısından mevcut durumu, güçlü ve zayıf yönleri, fırsatlar ve tehditler ortaya konulmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKIN, L., “Bağ-Kur Sigortalılığında Esnaf Ve Sanatkar Odalarına Tescilin Etkisi ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Tasarısında Durum”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.54, S.2,2004
- ÇELEBİ, K., Avrupa Birliği Yolunda Esnaf ve Sanatkarlar Araştırması, Manisa,CBÜ, 2008
- DPT, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2007-2009), Ocak, 2007
- DPT, 4. BYKP, Ankara, 1979
- DPT,5. BYKP, Ankara., 1985
- DULUPÇU, M.A. ve diğ., Stratejik Ön Çevre Raporu, “Bölgesel ve Sektörel Teşvik Kapsamında Isparta İli Üzerine Bir Değerlendirme”, ITSO, Ekim 2007
- ESESÖB, <http://www.esesob.org.tr/dergi/dergi11.pdf> (Erişim Tarihi:12.03.2009)
- İESÖB, Esnaf ve Sanatkarlar Sorunlar, Tespitler, Çalışmalar ve Öneriler, İzmir, 2008
- KATIRCIOĞLU, N., “Eski Çağlarda Isparta’da Sanat ve Sanatkarlar”, Ün Isparta Halkevi Dergisi, 1993
- KAYA, K., “Ekonomik Krizin Yaşama Tarzı Üzerindeki Etkileri (Isparta Örneği)”, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 7-2,2002
- KAYMAK, C.ve diğ., İller ve Bölgeler İtibariyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıladaki Gelişmeler(1987-2000), DPT Yayınları,Ankara, 2003
- KOSGEB, “Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu-TR61 Antalya Alt Bölgesi(Antalya, Isparta, Burdur)”, Ankara, 2006

- OKTAY, E. ve GÜNEY, A., “Türkiye’de KOBİ’lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri”, Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C “21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri” Sempozyumu, 03-04 Ocak 2002
- T.C.MaliyeBakanlığı,
http://www.maliye.gov.tr/basin_aciklama/2009%20plan%20butce-maliye%20butcesi-matbaa.pdf (Erişim Tarihi:12.01.2009)
- TEMURÇİN, K., “Isparta İli Ekonomik Coğrafyası”, Ankara Üni. Sos.Bil.Ens. Coğrafya (Beşeri Ve İktisadi Coğrafya) Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004
- TESK Yayınları, TESK’in 40.Yılında Esnaf ve Sanatkâr, Eser Matbaacılık, Ankara, 1993
- TESK Yayınları, Esnaf ve Sanatkar Raporu, Mevcut Durum Sorunlar Öneriler, Ankara, 2008
- TESK, http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/ebulten/genel/mayis_2008.pdf (Erişim Tarihi: 22.11.2008)
- YÜCEL, F., Kent Esnaf ve Zanaatkarlarının Ekonomik Sorunları, Tehditler ve Çözüm Önerileri, KENT Araştırmaları Merkezi, İSTANBUL, 2008